

Έκθεση Συνεπειών Ρυθμίσεων

στο σχέδιο νόμου «Οργάνωση της νομικής μορφής των θρησκευτικών κοινοτήτων και των ενώσεων τους στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις»

A. ΚΥΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΗ ΡΥΘΜΙΣΗ (πρώτο κεφάλαιο του νομοσχεδίου)

1. Αναγκαιότητα

1.1. Περιγράψτε το πρόβλημα (οικονομικό, κοινωνικό ή άλλο) το οποίο καθιστά αναγκαία την προώθηση και ψήφιση της αξιολογούμενης ρύθμισης

Η νομική οργάνωση των θρησκευτικών κοινοτήτων μέχρι σήμερα, για όσες από αυτές φυσικά επιθυμούν να αποκτήσουν νομική προσωπικότητα (πλην των κοινοτήτων των Ορθοδόξων Χριστιανών της Ανατολικής του Χριστού Εκκλησίας, των Εβραίων και των Μουσουλμάνων της μειονότητας της Θράκης, οι οποίες έχουν οργανωθεί de jure ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου), γίνεται κυρίως κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Λαμβάνουν δηλαδή το συνήθη νομικό τύπο του σωματείου ή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας. Ωστόσο είναι αληθές ότι οι ίδιες οι κοινότητες, ελλείπει ειδικότερων ρυθμίσεων, εξαναγκάζονται να καταφύγουν σε αυτές τις επιλογές, καιίτοι θεωρούν ότι δεν συνάδουν με τις ιδιαιτερότητες τους ούτε καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες οργάνωσης και λειτουργίας τους. Για το λόγο αυτό, μεγάλες και ιστορικές θρησκευτικές κοινότητες προτιμούν να μην οργανωθούν νομικά, παραμένοντας άτυπες ενώσεις πιστών και λειτουργώντας ουσιαστικά εν μέσω μιας ιδιότυπης «γκρίζας ζώνης», αντιμετωπίζοντας όμως κατ' αυτόν τον τρόπο διάφορα πρακτικά προβλήματα σε κάθε έκφανση της κοσμικής δραστηριότητας τους (διαχείριση τραπεζικών λογαριασμών, απόκτηση και διοίκηση περιουσίας στο όνομα τους, παράσταση ενώπιον των διοικητικών και δικαστικών αρχών κλπ), προβλήματα στα οποία πολλές φορές το κράτος στέκει αμήχανο και δεν μπορεί να επιλύσει με τη συνήθη διοικητική διαδικασία και κανόνες. Μάλιστα, η συνεχής εξέλιξη και εξάπλωση του δικαίου σε νέους τομείς, αλλά και η μεγαλύτερη τυποποίηση και αυτοματοποίηση όλων των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης (διαχείρισης, ρύθμισης, εποπτείας), αναδεικνύουν άθελά τους όλο και πιο περίπλοκα ζητήματα, στα οποία η δημόσια αρχή και η κάθε θρησκευτική κοινότητα προσπαθούν να εξεύρουν ad hoc λύσεις. Για παράδειγμα, η έλλειψη νομικής προσωπικότητας της θρησκευτικής κοινότητας, μπορεί να εξαναγκάσει το θρησκευτικό ποίμνο να εμφανίζεται τυπικώς και με άλλες ιδιότητες έναντι της δημόσιας αρχής, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι

ποικίλες ανάγκες της κοινότητας και του λατρευτικού χώρου της (πχ ως κύριος του έργου σε μια οικοδομική άδεια επισκευής, ως εργοδότης του βοηθητικού προσωπικού έναντι του ΙΚΑ), ακόμα και αν ουσιαστικώς δεν θα όφειλε να έχει αυτήν την ιδιότητα. Αυτή η ασάφεια περί του νομικού καθεστώτος που τελικώς διέπει αυτές τις κοινότητες, δεν αφορά μεμονωμένες περιπτώσεις αλλά αρκετές θρησκευτικές ομάδες και ιστορικές Εκκλησίες, που λειτουργούν στη χώρα μας ακόμα και πριν την εγκαθίδρυση και διαμόρφωση του Ελληνικού Κράτους.

1.2. Αναφέρατε τους στόχους που επιδιώκει η αξιολογούμενη ρύθμιση, συμπεριλαμβάνοντας επιπλέον τυχόν ποσοτικοποιημένα και ποιοτικά στοιχεία των επιδιωκόμενων στόχων και αποτελεσμάτων

Με το προτεινόμενο νομοσχέδιο θεσμοθετείται για πρώτη φορά η έννοια του θρησκευτικού νομικού προσώπου που αποτελεί ένωση φυσικών προσώπων (πιστών) και η έννοια του εκκλησιαστικού νομικού προσώπου που αποτελεί ένωση θρησκευτικών νομικών προσώπων (ένα είδος δευτεροβάθμιας οργάνωσης, για όσες θρησκείες έχουν συνοδική, επισκοπική ή ανάλογη δομή), ήτοι νέων μορφών νομικού προσώπου που προσιδιάζει στο σωματείο του Αστικού Κώδικα, προτείνοντας ωστόσο σημαντικές διαφορές από τον τύπο αυτό, προκειμένου να ρυθμίσει με τον καλύτερο τρόπο το ευαίσθητο θέμα της οργάνωσης και της απόκτησης νομικής μορφής θρησκευτικών ομάδων που επιθυμούν να λειτουργούν περισσότερο οργανωμένα και με έναν εξωτερικό νομικό τύπο που να αντιλαμβάνεται το εσωτερικό δίκαιο. Οι ρυθμίσεις αυτές εμπεριέχουν το απολύτως αναγκαίο περιεχόμενο, ώστε να επιτευχθεί μια βασική μορφή τυποποίησης των θρησκευτικών κοινοτήτων, σε τέτοια έκταση που το κράτος να αντιλαμβάνεται τη συσσωμάτωση αυτήν ως ξεχωριστή οντότητα με δική της προσωπικότητα (νομικό πρόσωπο), χωρίς όμως να παραγνωρίζονται οι θρησκευτικές, ιστορικές και κοινωνικές διαφορές, ιδιαιτερότητες και ξεχωριστές ανάγκες τους, όπως αυτές εκφράζονται στην εσωτερική ζωή τους. Οι θρησκευτικές κοινότητες συνεχίζουν να απολαμβάνουν τα συνταγματικά δικαιώματα της ελεύθερης εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας τους, υπόκεινται μόνο στις προβλεπόμενες τυπικές διατυπώσεις που σχετίζονται με τον προτεινόμενο εξωτερικό τύπο. Η δια της δικαστικής διαδικασίας (αίτηση ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου κατά την εκουσία δικαιοδοσία) πρόσληψη αυτής της νομικής μορφής, η οποία φυσικά είναι εθελοντική και σε καμία περίπτωση υποχρεωτική, μπορεί να αφορά κάθε θρησκευτική κοινότητα που διαθέτει τον απαιτούμενο αριθμό πιστών. Επίσης, με το προτεινόμενο νομοσχέδιο αναγνωρίζονται ως θρησκευτικά και εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα ιστορικές Εκκλησίες (πχ Καθολική Εκκλησία της Ελλάδας) και

θρησκευτικές κοινότητες που έχουν στενούς δεσμούς με την ελληνική κοινωνία, οφείλοντας ωστόσο οι τελευταίες να υποβάλουν τους σχετικούς φακέλους στα αρμόδια πρωτοδικεία εντός αποκλειστικής προθεσμίας.

1.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις κοινωνικές και οικονομικές ομάδες που επηρεάζει άμεσα και αυτές που επηρεάζει έμμεσα η αξιολογούμενης ρύθμισης και προσδιορίστε τον λόγο της επιρροής

Οι ρυθμίσεις αφορούν δεκάδες μικρές ή και μεγαλύτερες θρησκευτικές κοινότητες ετεροδόξων και ετεροθρήσκων, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να προσλάβουν νομική προσωπικότητα είτε ως θρησκευτικά νομικά πρόσωπα είτε και ως εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα, εφόσον η οργάνωση τους χαρακτηρίζεται από συνοδική δομή. Αποβλέπει σε θετική επίδραση, χωρίς να προβλέπονται αρνητικές συνέπειες για κανένα φυσικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων, αφού η δυνατότητα οργάνωσης κατ' αυτόν τον τρόπο (οικειοθελής, αποτελεί δικαίωμα και όχι υποχρέωση) λαμβάνει χώρα υπό τα εχέγγυα των δικαστηρίων, χωρίς εμπλοκή των διοικητικών αρχών. Σε κάθε περίπτωση, διατηρούνται εν ισχύ όλα τα δικαιώματα και δεν καταργείται καμία από τις δυνατότητες οργάνωσης που σήμερα έχουν οι θρησκευτικές κοινότητες, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους.

2. Καταλληλότητα

2.1. Αναφέρατε, εάν υπάρχουν, προηγούμενες προσπάθειες αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος στην Ελλάδα και περιγράψτε αναλυτικά τα επιτυχή και τα προβληματικά σημεία των προσπαθειών αυτών

Δεν υπάρχουν άλλες συστηματικές προσπάθειες για τη συνολική ρύθμιση του προβλήματος αυτού στην Ελλάδα πέραν αποσπασματικών και γενικόλογων ρυθμίσεων που αφορούσαν ειδικά στην Καθολική Εκκλησία της Ελλάδας, χωρίς ωστόσο να επιλύονται τα προβλήματα διαχρονικά. Στο εξωτερικό παρατηρείται μεγάλη ποικιλία αντιμετώπισης των αντίστοιχων φαινομένων, ανάλογα με τις ιστορικές και κοινωνικές δομές κάθε κράτους (από την αναγνώριση νομικής προσωπικότητας δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και τη σύναψη συμβάσεων μεταξύ πολιτείας - θρησκευτικής κοινότητας μέχρι την πλήρη έλλειψη συστήματος τυπικής οργάνωσης, με κατοχυρωμένο όμως το δικαίωμα θρησκευτικής ελευθερίας).

2.2. Αναφέρατε τουλάχιστον ένα παράδειγμα αντιμετώπισης του ίδιου ή παρόμοιου προβλήματος σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του ΟΟΣΑ (εφόσον υπάρχει) και αιτιολογήστε τον λόγο για τον οποίο επιλέξατε τη συγκεκριμένη χώρα

Το ελληνικό έθνος διακρίνεται για την αδιάσπαστη συνέχεια γλώσσας και πολιτισμού στη διάρκεια χιλιετιών. Το νεότερο ελληνικό κράτος που διαμορφώθηκε από τον απελευθερωτικό αγώνα του 1821-1829 στον οποίο συμμετείχε ενεργά και η Εκκλησία ήταν ήδη φορέας συγκεκριμένων αντιλήψεων που προσπαθούσαν να συγκεράσουν την πνευματική και πολιτιστική κληρονομιά του Βυζαντίου με τις θέσεις που είχαν αναπτυχθεί στην Ευρώπη κατά την περίοδο του Διαφωτισμού. Η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται, επίσης, από μεγάλη ομοιογένεια στις θρησκευτικές αντιλήψεις της, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό πολιτών ανήκει στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Έτσι, σύμφωνα και με τις εκτενείς αναφορές της αιτιολογικής έκθεσης του νομοσχεδίου, σε χώρες της ΕΕ ή του ΟΟΣΑ επελέγησαν ποικίλες νομοθετικές λύσεις (που μερικές φορές είναι παρόμοιες με αυτές του προτεινόμενου νομοσχεδίου), επελέγησαν δε ακόμα και διαφορετικά καθεστώτα ρύθμισης των θρησκευτικών κοινοτήτων εντός της αυτής εθνικής δικαιοταξίας. Ωστόσο, η άμεση σύγκριση με συγκεκριμένη χώρα και η εξεύρεση αναλογιών, ακόμα και με χώρες του ηπειρωτικού δικαίου (με τις οποίες διαπιστώνονται και οι μεγαλύτερες συγγένειες στο συνολικό νομικό σύστημα) είναι πολύ δύσκολη, ακριβώς λόγω των έντονων ιστορικών, πολιτιστικών και κοινωνικών καταβολών που καθοδηγούν τέτοιες ρυθμίσεις.

Το προτεινόμενο σύστημα ωστόσο εντάσσεται ομαλά στο συνολικό εθνικό αστικό και δημόσιο δικαιοσύνη πλαίσιο αλλά και στις διεθνείς συμβάσεις που κατοχυρώνουν εν γένει τα δικαιώματα της θρησκευτικής ελευθερίας και συνένωσης.

2.3. Απαριθμήστε αναλυτικά τα διατάγματα και τις κανονιστικές πράξεις που πρέπει να εκδοθούν, προκειμένου να εφαρμοστεί πλήρως η αξιολογούμενη ρύθμιση, και περιγράψτε για κάθε μία από αυτές τυχόν θέματα που πρέπει να προσεχθούν κατά την εφαρμογή της

Στο πρώτο κεφάλαιο του νομοσχεδίου δεν περιλαμβάνεται καμία νομοθετική εξουσιοδότηση, έχοντας εξαντλήσει τη ρύθμιση των συγκεκριμένων θεμάτων σε επίπεδο τυπικού νόμου, ώστε δεν απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος ή άλλης κανονιστικής πράξης.

3. Συνέπειες στην οικονομία

3.1. Αναφέρατε αναλυτικά ποιες κατηγορίες επιχειρήσεων αφορά η αξιολογούμενη ρύθμιση

Δεν προβλέπονται συνέπειες στην οικονομία, αφού το νομοσχέδιο δεν αφορά σε επιχειρήσεις αλλά μόνο σε θρησκευτικές κοινότητες και θρησκευτικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

3.2 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στη δομή της αγοράς

Το νομοσχέδιο δεν έχει καμία επίπτωση στην αγορά, αφού δεν αφορά σε κάποιον κλάδο της οικονομικής δραστηριότητας.

3.3 Μετρήστε το κόστος εγκατάστασης για νέες επιχειρήσεις πριν και μετά την αξιολογούμενη ρύθμιση, με τη χρήση του «τυποποιημένου μοντέλου κόστους»

Κανένα.

3.4 Αναφέρατε αναλυτικά την επίδραση της προτεινόμενης ρύθμισης στις λειτουργίες της παραγωγής και του μάρκετινγκ των επιχειρήσεων

Καμία.

3.5. Αναφέρατε αναλυτικά και αιτιολογήστε την επίδραση της αξιολογούμενης ρύθμισης στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

Καμία.

3.6. Προσδιορίστε το διοικητικό βάρος των επιχειρήσεων που προκαλεί ή αφαιρεί η προτεινόμενη ρύθμιση, εφαρμόζοντας το «τυποποιημένο μοντέλο κόστους»

Κανένα.

3.7 Προσδιορίστε ειδικότερα και μετρήστε αναλυτικά και ξεχωριστά το κόστος και τα οφέλη που θα προκύψουν από την προτεινόμενη ρύθμιση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Κανένα.

3.8. Προσδιορίστε αναλυτικά τα οφέλη ή την επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, που αναμένεται να προκληθούν από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Καμία επιβάρυνση.

3.9. Προσδιορίστε αναλυτικά τυχόν συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην εθνική οικονομία

Καμία.

4. Συνέπειες στην κοινωνία και τους πολίτες

4.1. Αναφέρατε τις προσδοκώμενες συνέπειες της προτεινόμενης ρύθμισης στην κοινωνία γενικά και στις επηρεαζόμενες κοινωνικές ομάδες ειδικά.

Η αναμενόμενη συνέπεια είναι η -δια της επιλογής του συγκεκριμένου νομικού τύπου νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου- άρση νομικών εμποδίων και η επίλυση διάφορων πρακτικών και θεσμικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ενώσεις πολιτών συγκεκριμένου δόγματος ή θρησκείας, κατά τη συστηματική οργάνωση τους σε θρησκευτικές κοινότητες, για τη συλλογική άσκηση των λατρευτικών καθηκόντων τους και την καλύτερη επίτευξη των θρησκευτικών σκοπών της ένωσης τους.

4.2. Αναφέρατε τα σημερινά δεδομένα για κάθε έναν τομέα και κάθε μία κοινωνική ομάδα που επηρεάζονται από την αξιολογούμενη ρύθμιση, όπως αυτά προκύπτουν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Δεν υπάρχουν ούτε συλλέγονται επίσημα στοιχεία για τη δυναμική και τον αριθμό των πιστών κάθε θρησκευτικής κοινότητας (ούτε από την Στατιστική Υπηρεσία ούτε κατά την έκδοση των δελτίων ταυτότητας). Ωστόσο από το αρχείο αδειοδοτήσεων λατρευτικών χώρων που τηρεί η Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων προκύπτει ότι έχουν αδειοδοτηθεί περί τις εκατό ετερόδοξες και ετερόθρησκες θρησκευτικές κοινότητες, πολλές από τις οποίες διατηρούν πλέον του ενός ευκτήριου οίκου ή ναού.

4.3. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν για τον πολίτη από την προτεινόμενη ρύθμιση

Από τις προτεινόμενες ρυθμίσεις του πρώτου κεφαλαίου, ο κάθε πολίτης - πιστός μιας συγκεκριμένης θρησκείας ή δόγματος, θα μπορεί να οργανώνεται στην οικεία θρησκευτική κοινότητα και να μετέχει σε οργανωμένη συλλογική θρησκευτική ζωή. Με το προβλεπόμενο μητρώο θρησκευτικών λειτουργών και κοινοτήτων αντιμετωπίζονται τα προβλήματα που σχετίζονται κυρίως με τις καταχωριζόμενες στο ληξιαρχείο πράξεις, οι οποίες επιφέρουν αστικές συνέπειες (γάμοι κατά το τυπικό μιας θρησκείας), ώστε τελικώς να προστατεύεται ο πολίτης από τυχόν ανυπόστατες πράξεις. Επίσης, με την προβλεπόμενη δυνατότητα εξακρίβωσης της ιδιότητας του θρησκευτικού λειτουργού μέσω του διαδικτύου, προστατεύεται κάθε πολίτης που ενδιαφέρεται να ενταχθεί σε μια οργανωμένη θρησκευτική κοινότητα για την άσκηση των λατρευτικών καθηκόντων του.

4.4. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης τα οποία

επιφέρουν βελτίωση των υπηρεσιών του Κράτους προς τον πολίτη

Το νομοσχέδιο δεν επηρεάζει διοικητικές υπηρεσίες, η πρόβλεψη του μητρώου θρησκευτικών κοινοτήτων και λειτουργιών θα συντελέσει στην ασφαλή πληροφόρηση κάθε πολίτη για τις επιλογές του.

4.5. Αναφέρατε τα σημεία της προτεινόμενης ρύθμισης που απλουστεύουν τις διοικητικές διαδικασίες

Το νομοσχέδιο δεν επηρεάζει διοικητικές διαδικασίες.

5. Συνέπειες στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

5.1. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και τη μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων

Καμία συνέπεια για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

5.2. Αναφέρατε περιληπτικά τα βασικά σημεία της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την προτεινόμενη ρύθμιση (εφόσον υπάρχει)

Καμία συνέπεια για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

6. Συνέπειες στη Δημόσια Διοίκηση και την απονομή της Δικαιοσύνης

6.1. Περιγράψτε ξεχωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης για τη βελτίωση της λειτουργίας και της αποδοτικότητας της Δημόσιας Διοίκησης.

Οι ρυθμίσεις που σχετίζονται με το μητρώο θρησκευτικών λειτουργιών και τη δυνατότητα των ληξιαρχείων να λαμβάνουν, άμεσα δια του διαδικτύου, γνώση για αυτήν την ιδιότητα ενός προσώπου (και συνακόλουθα τη δυνατότητα του να τελεί τα κατά τη θρησκεία του μυστήρια που έχουν αστικές συνέπειες) θα βελτιώσει την παροχή των σχετικών δημοτικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και την ασφάλεια δικαίου για τις καταχωριζόμενες στο ληξιαρχείο ιεραουργίες με αστικές συνέπειες.

6.2. Αναφέρατε τις αναμενόμενες συνέπειες της αξιολογούμενης ρύθμισης στον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης.

Η αναμενόμενη αύξηση της δικαστηριακής ύλης δεν είναι μεγάλη και θα είναι διεσπαρμένη σε όλα τα Πρωτοδικεία της χώρας (η αίτηση εισάγεται ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου της έδρας του νομικού προσώπου, κατά την εκουσία διαδικασία), η οποία δε αύξηση της θα σημειωθεί κυρίως κατά το πρώτο διάστημα εφαρμογής των διατάξεων, οπότε και οι ενδιαφερόμενες θρησκευτικές κοινότητες

θα εκκινήσουν τις σχετικές διαδικασίες.

7. Νομιμότητα

7.1 Αναφέρατε το πλαίσιο διατάξεων του Συντάγματος στο οποίο εντάσσεται η προτεινόμενη ρύθμιση

Οι ρυθμίσεις εντάσσονται στα πλαίσια της συνταγματικά κατοχυρωμένης ελευθερίας της θρησκείας (άρθρο 13Σ) αλλά και του δικαιώματος συνεταιρίζεσθαι (άρθρο 12) για τους σκοπούς αυτούς. Οι νέοι τύποι νομικών προσώπων και οι προβλέψεις του νομοσχεδίου δεν αποστερούν τίποτα από όσα ήδη ισχύουν για τις θρησκευτικές κοινότητες, αντιθέτως θεσμοθετείται ακόμα μια επιλογή για την οργάνωση τους.

7.2. Αναφέρατε τυχόν νομολογία των εθνικών δικαστηρίων και ιδίως του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου που αφορά θέματα συναφή με την προτεινόμενη ρύθμιση

Οι διατάξεις του πρώτου κεφαλαίου εισάγουν νέες ρυθμίσεις, έτσι δεν υφίστανται δικαστικές αποφάσεις σχετικά.

7.3. Αναφέρατε τις σχετικές διατάξεις και προβλέψεις του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου και των διεθνών συμβάσεων που έχει κυρώσει η Ελλάδα, όπως επίσης και τυχόν νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Δεν υφίσταται νομική υποχρέωση της Ελλάδος, από διατάξεις του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου ή διεθνών συμβάσεων για τη θεσμοθέτηση ιδιαίτερου συστήματος περί της απόδοσης συγκεκριμένης νομικής προσωπικότητας σε θρησκευτικές κοινότητες, ούτε σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7.4. Αναφέρατε τυχόν σχετικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Δεν υφίσταται νομική υποχρέωση της Ελλάδος, από διατάξεις της Ευρωπαϊκής κοινοτικού δικαίου ή διεθνών συμβάσεων για την απόδοση συγκεκριμένης νομικής προσωπικότητας σε θρησκευτικές κοινότητες ούτε σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

8. Αρμοδιότητα

8.1. Αναφέρατε τα υπουργεία που είναι συναρμόδια για το σχεδιασμό και την προώθηση της αξιολογούμενης ρύθμισης, αιτιολογώντας ειδικά τους λόγους συναρμοδιότητας

Για την κύρια ρύθμιση, αρμόδιο είναι το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, συναρμόδια για την εφαρμογή των ρυθμίσεων του νομοσχεδίου είναι και τα Υπουργεία Εσωτερικών, Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

8.2. Αναφέρατε τις οργανικές μονάδες με τις οποίες υπήρξε συνεργασία του επισπεύδοντος υπουργείου κατά το στάδιο προετοιμασίας της εξεταζόμενης ρύθμισης

Δεν υπήρξε συνεργασία με οργανικές μονάδες συναρμόδιων υπουργείων.

8.3. Αναφέρατε αναλυτικά τις υπηρεσίες που θα είναι αρμόδιες για την εφαρμογή κάθε ξεχωριστής δράσης που προέρχεται από την εξεταζόμενη ρύθμιση

Οι κρατικές υπηρεσίες που εμπλέκονται στην εφαρμογή των διατάξεων είναι τα Δικαστήρια και η Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

8.4. Σε περίπτωση που η προτεινόμενη ρύθμιση προβλέπει τη σύσταση νέου φορέα, υπηρεσίας, νομικού προσώπου, επιτροπής, συμβουλίου ή άλλου συλλογικού οργάνου, αναφέρατε συνοπτικά τη γνωμοδότηση της Διυπουργικής Επιτροπής της απόφασης Πρωθυπουργού Υ189/18-7-2006 (ΦΕΚ Β΄ 953) και επισυνάψτε τη μελέτη σκοπιμότητας και την οικονομοτεχνική μελέτη

Δεν προβλέπεται η ίδρυση νέου φορέα, υπηρεσίας ή νομικού προσώπου του δημόσιου τομέα.

9. Τήρηση Νομοτεχνικών Κανόνων και Κωδικοποίηση

9.1. Αναφέρατε τους νομοτεχνικούς κανόνες, οι οποίοι εφαρμόστηκαν κατά τη σύνταξη της προτεινόμενης διάταξης, με αναφορά στο εγχειρίδιο οδηγιών της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (ΚΕ.Ν.Ε.)

Έχουν ληφθεί υπόψην όλοι οι νομοτεχνικοί κανόνες και οι παρατηρήσεις της ΚΕΝΕ.

9.2. Προσδιορίστε τις διατάξεις που τροποποιεί, αντικαθιστά ή καταργεί η προτεινόμενη ρύθμιση και ιδίως αναφέρατε εάν υπάρχει ήδη κώδικας ρυθμίσεων συναφών με την προτεινόμενη

Οι ρυθμίσεις του πρώτου κεφαλαίου αποτελούν ένα νέο συστηματικό σύνολο για την συνολική αντιμετώπιση του ζητήματος, δεν επεμβαίνουν ούτε μεταβάλλουν υφιστάμενες ρυθμίσεις, εκτός από το γεγονός ότι καθιερώνουν εξαιρετική καθ' ύλην αρμοδιότητα στο οικείο μονομελές πρωτοδικείο για την εξέταση της αίτησης της θρησκευτικής κοινότητας, σε αντιδιαστολή με τη γενικώς ισχύουσα καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου για την εκουσία δικαιοδοσία και αντίστοιχα αντικείμενα (σωματεία), όπως ειδικότερα ορίζεται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

9.3. Αναφέρατε τις εν γένει βελτιώσεις που επιφέρει η προτεινόμενη ρύθμιση στο κανονιστικό περιβάλλον και ειδικά τις διατάξεις που κωδικοποιεί ή απλουστεύει

Οι νέες διατάξεις εισάγουν νέες ρυθμίσεις, ήτοι νέους τύπους νομικών προσώπων, το θρησκευτικό και εκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο, αίροντας ένα κενό που υφίσταται στο θεσμικό πλαίσιο για τις θρησκευτικές κοινότητες. Δεν κωδικοποιεί ούτε απλουστεύει άλλες διατάξεις.

9.4. Προσδιορίστε τις διατάξεις της προτεινόμενης ρύθμισης που τροποποιούν εμμέσως υφιστάμενες ρυθμίσεις, χωρίς να τις καταργούν ρητώς, και αιτιολογήστε την επιλογή αυτή

Δεν τροποποιούνται εμμέσως υφιστάμενες διατάξεις.

10. Διαφάνεια - Κοινωνική συμμετοχή

10.1. Αναφέρατε αναλυτικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για την προτεινόμενη ρύθμιση

Για τις διατάξεις του πρώτου κεφαλαίου έγινε εκτενής διάλογος επί τουλάχιστον 20 μήνες με σημαντικό αριθμό θρησκευτικών κοινοτήτων. Επίσης έλαβαν χώρα συναντήσεις εργασίας με στελέχη Υπουργείων, Αρχών κλπ (πχ Υπουργείο Δικαιοσύνης, Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων). Για τις διατάξεις του δεύτερου κεφαλαίου οι οποίες αφορούν την Εκκλησία της Ελλάδος, την Εκκλησία της Κρήτης και τις Ιερές Μητροπόλεις Δωδεκανήσου προηγήθηκε διάλογος μαζί τους ενώ ενημερώθηκε και το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης.

10.2. Περιγράψτε αναλυτικά τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές

Η διαβούλευση με τους ως άνω εμπλεκόμενους φορείς έγινε με συναντήσεις στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και ανταλλαγή αλληλογραφίας και απόψεων επί τουλάχιστον είκοσι μήνες. Επίσης, το νομοσχέδιο αναρτήθηκε για διαβούλευση στην σχετική ιστοσελίδα αλλά και στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων για χρονικό διάστημα είκοσι ημερών.

10.3. Αναφερθείτε στα αποτελέσματα της διαβούλευσης, αναφέροντας επιγραμματικά τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν υπέρ και κατά της προτεινόμενης ρύθμισης ή επιμέρους θεμάτων της

Οι θρησκευτικές κοινότητες κατά κανόνα υποδέχθηκαν θετικά τις προτεινόμενες ρυθμίσεις, οι όποιες παρατηρήσεις τους σε επουσιώδεις λεπτομέρειες λήφθηκαν υπόψη.

10.4. Αναφέρατε το σχεδιασμό που έχει γίνει για τον κοινωνικό διάλογο και τη διαβούλευση και στο στάδιο της εφαρμογής της προτεινόμενης ρύθμισης

Δεν έχει προβλεφθεί άλλη διαδικασία κοινωνικού διαλόγου κατά την εφαρμογή των ρυθμίσεων, η αξιολόγηση τους και η παρακολούθηση των ζητημάτων που θα ανακύψουν θα γίνει από την αρμόδια προς τούτο Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Υπολογίζεται ότι τα πρώτα συμπεράσματα για την λειτουργικότητα των ρυθμίσεων θα εξαχθούν μετά το πρώτο έτος εφαρμογής τους, οπότε και θα έχουν συσταθεί (δια της δικαστικής απόφασης) τα πρώτα θρησκευτικά και εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα.

B. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

11. Γενική Αξιολόγηση

11.1 Περιγράψτε χωριστά και αναλυτικά το πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε μία «άλλη διάταξη» που περιλαμβάνεται στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου

Όσον αφορά στο δεύτερο κεφάλαιο: Η Εκκλησία της Κρήτης, οι Ιερές Μητροπόλεις της Δωδεκανήσου και η Πατριαρχική Εξαρχία της Πάτμου, ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, χρειάζονται τα κατάλληλα νομοθετικά εργαλεία προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι σύγχρονες ανάγκες τους και να εκσυγχρονιστούν οι κανόνες διαχείρισης της περιουσίας τους, οι οποίοι δεν παρακολουθούσαν τις νομοθετικές

μεταβολές. Αντίστοιχες με τις προτεινόμενες διατάξεις ενίσχυσαν πρόσφατα τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος. Επιπλέον, με τις λοιπές διατάξεις επιλύονται διάφορα οργανωτικά ζητήματα που αφορούν την εκκλησιαστική διοίκηση και ζωή. Τέλος, με το άρθρο 30 προβλέπεται ένα νέο συμβουλευτικό όργανο για το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, το Εποπτικό Συμβούλιο Μουσουλμανικών Ιεροσπουδαστηρίων Θράκης, προκειμένου να εκφέρει απόψεις σχετικές με την θρησκευτική εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και να συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς για τη βελτίωση και ανάπτυξη της εκπαίδευσης που παρέχει η Πολιτεία στα μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας.

11.2 Αναφέρατε χωριστά για κάθε μία «άλλη διάταξη» τους λόγους για τους οποίους έχει συμπεριληφθεί στο συγκεκριμένο σχέδιο νόμου

Όλες οι διατάξεις του δεύτερου κεφαλαίου αφορούν σε θέματα αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

11.4. Αναφέρατε χωριστά και αναλυτικά τις αναμενόμενες συνέπειες κάθε μίας «άλλης διάταξης», συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών στην οικονομία, στην κοινωνία και τους πολίτες και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Οι διατάξεις του δεύτερου κεφαλαίου δεν προβλέπεται να έχουν συνέπειες στην οικονομική ζωή ή στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

12. Διαφάνεια και Διαβούλευση

12.1. Αναφέρατε επιγραμματικά τους κοινωνικούς εταίρους και εν γένει τα ενδιαφερόμενα μέρη που εκλήθησαν να λάβουν μέρος στη διαβούλευση για κάθε μία προτεινόμενη «άλλη διάταξη», τον τόπο, τον χρόνο και τη διάρκεια της διαβούλευσης, τους συμμετέχοντες σε αυτήν, και τη διαδικασία διαβούλευσης που επελέγη, αιτιολογώντας τις επιλογές αυτές.

Για τις διατάξεις του δεύτερου κεφαλαίου δεν έγινε ευρύτερος δημόσιος διάλογος αλλά άμεση διαβούλευση με τις ενδιαφερόμενες εκκλησιαστικές αρχές (Εκκλησία της Κρήτης, Ιερές Μητροπόλεις Δωδεκανήσου, Οικουμενικό Πατριαρχείο και Μουφτείες Θράκης), οι παρατηρήσεις των οποίων λήφθηκαν υπόψη.

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ****Τίτλος προτεινόμενου σχεδίου νόμου :**

«Οργάνωση της νομικής μορφής των θρησκευτικών κοινοτήτων και των ενώσεων τους στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις».

Ημερομηνία ανάρτησης του προσχεδίου νόμου στο διαδίκτυο :

Το πρώτο κεφάλαιο του σχεδίου νόμου (τα πρώτα δέκα οκτώ άρθρα πλέον του τελευταίου περί της έναρξης ισχύος) αναρτήθηκε σε δημόσια διαβούλευση στις 21 Μαρτίου 2014 με τίτλο: «Οργάνωση της νομικής μορφής των θρησκευτικών κοινοτήτων και των ενώσεων τους στην Ελλάδα». Η διαβούλευση έληξε στις 11 Απριλίου 2014.

Αριθμός συμμετεχόντων :

Συνολικά υποβλήθηκαν 184 σχόλια.

Συνοπτική παρουσίαση σχολίων ανά άρθρο :**Άρθρο 1****Έννοια Θρησκευτικής Κοινότητας**

(σχόλια 67) : Εκφράστηκαν αντιρρήσεις ως προς το ζήτημα του "ικανού" αριθμού πιστών στο νομοθετικό ορισμό της θρησκευτικής κοινότητας, υποστηρίζοντας ότι θα έπρεπε να ορίζεται ένας συγκεκριμένος αριθμός για να θεωρείται μια ομάδα ως θρησκευτική κοινότητα (πχ είκοσι άτομα, όπως το σωματείο). Ωστόσο, η χρήση αυτής της αόριστης νομικής έννοιας (υποκείμενη κάθε φορά στο δικαστικό έλεγχο) θεωρείται ασφαλέστερη επιλογή για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των πιστών, αφού ένας ακριβής αριθμητικός προσδιορισμός, άρα και περιορισμός, μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιχειρήσιμα αποτελέσματα και να προσβάλει το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας μικρών ομάδων πιστών συγκεκριμένης θρησκείας ή δόγματος. Οι

συνταγματικές διατάξεις είναι σαφείς και επιτρέπουν την ακώλυτη ατομική και συλλογική άσκηση των λατρευτικών καθηκόντων κάθε γνωστής θρησκείας (έστω και με τα εγγενή προβλήματα χαρακτηρισμού μιας πίστης ως θρησκείας), έτσι όλες οι διατάξεις που ρυθμίζουν αμέσως ή εμμέσως ζητήματα εντός του πλαισίου αυτής της θεμελιώδους συνταγματικής ελευθερίας, δεν μπορούν να οδηγούν σε ανεπίτρεπτους και αδικαιολόγητους περιορισμούς. Άλλωστε, το ΣτΕ παγίως δέχεται ότι, προκειμένου για αδειοδότηση ευκτήριου οίκου (η μόνη διοικητική διαδικασία μέχρι σήμερα που οδηγεί -εμμέσως- σε "αναγνώριση" μιας θρησκευτικής κοινότητας), είναι αρκετοί ακόμα και πέντε πιστοί της συγκεκριμένης θρησκείας ή δόγματος. Άλλωστε, είναι διαφορετική η πρόβλεψη της κρίσιμης μάζας ("ικανού αριθμού") των πιστών για την θρησκευτική κοινότητα, αφού και μια μικρή ομάδα ατόμων μπορούν να έχουν αυτό το χαρακτηριστικό (και άρα να απολαμβάνουν όλα τα σχετικά συνταγματικά δικαιώματα περί της συλλογικής άσκησης της λατρείας τους πχ ίδρυση ευκτήριου οίκου), και διαφορετική η απαίτηση του νόμου (300 άτομα) για την πρόσληψη νομικής προσωπικότητας από μια θρησκευτική κοινότητα, αφού στην τελευταία περίπτωση πρόκειται για ίδρυση νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου.

Άρθρο 2

Θρησκευτικό Νομικό Πρόσωπο

(σχόλια 23) : Οι βασικές θέσεις αφορούσαν τον ελάχιστο αριθμό των τριακοσίων ατόμων - πιστών για την σύσταση του θρησκευτικού νομικού προσώπου, αριθμητικό όριο που άλλοι θεώρησαν ως αρκετά μικρό και περιορισμένο και άλλοι το θεώρησαν αρκετά μεγάλο και ουσιαστικά εμπόδιο στην άσκηση της θρησκευτικής ελευθερίας, ότι δηλαδή λόγω του μεγάλου αριθμού (τουλάχιστον 300) δεν θα είναι δυνατή η ίδρυση ευκτήριων οίκων από μικρότερες θρησκευτικές κοινότητες. Ωστόσο, αυτό αποτελεί παρανόηση αφού το νομοσχέδιο δεν μεταβάλλει στο ελάχιστο το σημερινό καθεστώς αδειοδότησης λατρευτικών χώρων, ούτε εξαρτά την ίδρυση και λειτουργία ευκτήριων οίκων από την πρόσληψη νομικής προσωπικότητας (πράγμα που αναλύεται επαρκώς στην αιτιολογική έκθεση), και φυσικά σε καμία περίπτωση δεν ταυτίζεται η έννοια του θρησκευτικού νομικού προσώπου (ένωση φυσικών

προσώπων - πιστών) με την έννοια του ευκτήριου οίκου (λατρευτικός χώρος) που μπορεί να εξυπηρετεί και ομάδες πιστών, ολίγων ατόμων. Επιπλέον, τέθηκαν ζητήματα προστασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων (η θρησκευτική πίστη ατόμων που αποκαλύπτεται δια της συμμετοχής τους στη δικαστική διαδικασία σύστασης του ν.π), τα οποία ελήφθησαν υπόψη, προκειμένου να αποκλείεται η πρόσβαση τρίτων προσώπων στα στοιχεία ταυτότητας των ιδρυτών - πιστών του υπό σύσταση νομικού προσώπου (εκτός φυσικά της διοίκησης του, η οποία υποχρεούται να υπόκειται σε διατυπώσεις δημοσιότητας).

Άρθρο 3

Διαδικασία και διατυπώσεις σύστασης

(σχόλια 8) : Οι προβληματισμοί αφορούσαν στην πρόβλεψη για την ύπαρξη ενός τουλάχιστον θρησκευτικού λειτουργού στη διοίκηση του νομικού προσώπου και συνακόλουθα στην ανάγκη ύπαρξης τουλάχιστον ίσου αριθμού θρησκευτικών λειτουργών με τον αριθμό των νομικών προσώπων της αυτής θρησκείας. Ωστόσο, οι ελάχιστες απαιτήσεις για τη σύσταση ενός νομικού προσώπου αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση των πραγματικών αναγκών μιας θρησκευτικής κοινότητας και την αποφυγή καταχρηστικών ενεργειών με την ανεξέλεγκτη ίδρυση νομικών προσώπων, χωρίς την αναγκαία θρησκευτική υποδομή (κλήρος, ανθρώπινο δυναμικό).

Άρθρο 4

Κανονισμός

(σχόλια 3) : Το κύριο ζήτημα που τέθηκε ήταν η ελεύθερη ή υποχρεωτική είσοδος μελών και η αποβολή τους από το θρησκευτικό νομικό πρόσωπο (και συνακόλουθα η τυχόν παρεμβατική ή ρυθμιστική θέση της πολιτείας έναντι των πιστών και του νομικού προσώπου), ιδίως όταν αντιλήψεις του υποψηφίου μέλους έρχονται σε αντίθεση με τη πίστη ή τις παραδόσεις της θρησκευτικής κοινότητας. Είναι αυτονόητο πως τέτοια ζητήματα καλύπτονται από την ελευθερία της εσωτερικής οργάνωσης κάθε θρησκευτικής κοινότητας, ιδίως δε όταν τίθενται ζητήματα πίστης.

Άρθρο 5

Εγγραφή στο βιβλίο και απόκτηση νομικής προσωπικότητας

(σχόλια 2) : Χωρίς παρατηρήσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Άρθρο 6

Παρεμβάσεις και ένδικα μέσα

(σχόλια 2) : Η κύρια παρατήρηση περιορίζεται ότι χωρίς την ενημέρωση του κοινού (πχ δημοσίευση στον ημερήσιο τύπο της ημερομηνίας εκδίκασης της αίτησης) δεν θα μπορούν οι πολίτες να αντιλέξουν και να αποτρέψουν τη σύσταση του νομικού προσώπου, με αποτέλεσμα να αναγνωρίζονται οι "παραθρησκείες και οι επικίνδυνες σέκτες χωρίς αντίλογο". Καταρχάς, προβλέπεται δικαίωμα του αρμοδίου εισαγγελέως αλλά και του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων να παρέμβουν κυρίως και να προβάλλουν τυχόν αντιρρήσεις σχετικά με την πλήρωση ή μη όλων των νομίμων προϋποθέσεων στο πρόσωπο των αιτούντων και της ένωσης τους. Σε κάθε όμως περίπτωση, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η παράγραφος 2 του άρθρου 13 Σ ορίζει : *"Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη..."*, ώστε το συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία έχει πολύ σαφείς και οριοθετημένους περιορισμούς (μη κρυφίες δοξασίες, μη αντίθεση στα χρηστά ήθη και τη δημόσια τάξη). Οι συνταγματικοί περιορισμοί όμως δεν μπορούν να εμποδίσουν την ανάπτυξη νέων θρησκειών ή τυχόν μεταβολές και διαφοροποιήσεις θρησκευτικών ομάδων εντός περισσότερο ή λιγότερο καθιερωμένων θρησκειών και δογμάτων (οι οποίες διαφοροποιήσεις συνήθως αντιμετωπίζονται ως αιρέσεις και σέκτες από τις βασικές θρησκείες).

Άρθρο 7

Περιουσία νομικού προσώπου

(σχόλια 14) : Η διάταξη δεν αφορά ούτε μεταβάλλει τη φορολογική αντιμετώπιση και υποχρεώσεις των θρησκευτικών νομικών προσώπων, ισχυουσών των γενικών και ειδικών φορολογικών διατάξεων.

Άρθρο 8**Διοίκηση και γενική συνέλευση**

(σχόλια 0).

Άρθρο 9**Ίδρυση ευκτήριων οίκων και ησυχαστηρίων**

(σχόλια 21) : Η δυνατότητα των θρησκευτικών νομικών προσώπων να ιδρύουν και να λειτουργούν επ' ονόματι τους λατρευτικούς χώρους ανά την επικράτεια αλλά και λοιπές δραστηριότητες που εξυπηρετούν τους σκοπούς τους (ραδιοφωνικούς σταθμούς, εκπαιδευτήρια κλπ) δεν αίρει φυσικά την εφαρμογή των λοιπών γενικών και ειδικών διατάξεων (για παράδειγμα, στην περιοχή όπου αιτείται το θ.ν.π την αδειοδότηση λατρευτικού χώρου, είναι αυτονόητο ότι το δικαίωμα αυτό εξυπηρετεί τις ανάγκες του, ήτοι υφίσταται έστω και μια μικρή κοινότητα πιστών). Οι διάφορες επιφυλάξεις που εκφράστηκαν για τη σκοπιμότητα της διάταξης, στηριζόμενες κυρίως στα ομοιογενή θρησκευτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας παραγνωρίζουν ότι ήδη η νομοθεσία (και η επ' αυτής διαμορφωμένη νομολογία του Ανώτατου Ακυρωτικού) επιτρέπει τη λειτουργία λατρευτικών χώρων οποιασδήποτε γνωστής θρησκείας, ακόμα και με ελάχιστο αριθμό πιστών.

Άρθρο 10**Διάλυση θρησκευτικού νομικού προσώπου**

(σχόλια 1) : Χωρίς παρατηρήσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Άρθρο 11**Αναστολή λειτουργίας νομικού προσώπου**

(σχόλια 1) : Χωρίς παρατηρήσει ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Άρθρο 12**Εκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο**

(σχόλια 9) : Προβλημάτισε η χρήση του όρου "εκκλησιαστικού" για άλλες θρησκείες και δόγματα πχ ισλάμ, που δεν έχουν τέτοια οργάνωση. Ωστόσο, ο τύπος του εκκλησιαστικού νομικού προσώπου απευθύνεται φυσικά σε θρησκευτικές συσσωματώσεις που έχουν αντίστοιχη οργάνωση (πχ συνοδική δομή) ή ανάλογη παράδοση οργάνωσης και λειτουργίας. Η μεγάλη ποικιλομορφία οργάνωσης των διάφορων θρησκειών που εμφανίζεται σε όλο τον κόσμο, αντιμετωπίζεται στο παρόν νομοσχέδιο με το γενικό τύπο του θρησκευτικού νομικού προσώπου.

Άρθρο 13

Αναγνώριση νομικής προσωπικότητας υφιστάμενων Εκκλησιών και νομικών προσώπων τους

(σχόλια 12): Κυρίως τα σχόλια αφορούν στην ένταξη διάφορων θρησκευτικών κοινοτήτων στις εξαιρετικές διατάξεις του άρθρου.

Άρθρο 14

Μητρώο νομικών προσώπων και θρησκευτικών λειτουργών

(σχόλια 3): Χωρίς αξίες λόγου παρατηρήσεις.

Άρθρο 15

Ικανότητα διαδίκου

(σχόλια 0).

Άρθρο 16

Διατήρηση ειδικότερων νομικών καθεστώτων

(σχόλια 0).

Άρθρο 17

Τεκμήριο γνωστής θρησκείας

(σχόλια 14) : Ο όρος "γνωστή θρησκεία" (όπως έχει διαπλαστεί από τη πάγια νομολογία του ΣτΕ) έχει συγκεκριμένο και σαφές περιεχόμενο τόσο για τη διοίκηση όσο και για τα δικαστήρια, ώστε δεν απαιτείται κάποιος νομοθετικός

ορισμός του. Το τεκμήριο δεν έρχεται να υποκαταστήσει ή να μεταβάλει τον όρο αυτό αλλά να απαλλάξει το δικαστή, ενώπιον του οποίου θα εκκρεμεί η αίτηση για σύσταση θρησκευτικού νομικού προσώπου, από τη σχετική δικανική κρίση, για όσες θρησκευτικές κοινότητες έχουν ήδη λάβει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας ναού ή ευκτήριου οίκου (και συνεπώς ήδη η διοίκηση, δι' αυτής της διοικητικής πράξεως που εξέδωσε, θεώρησε ότι πρεσβεύουν γνωστή θρησκεία).

Άρθρο 18

Μεταβίβαση περιουσίας από υφιστάμενα νομικά πρόσωπα

(σχόλια 2) : Χωρίς παρατηρήσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Άρθρο 19

Έναρξη ισχύος

(σχόλια 2) : Χωρίς παρατηρήσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.